

IhmeSuomi

Pölynimurikauppiaat

Ohjaus John Webster

Suomi, 1993, S, 52 min.

Vuonna 1993 Suomi kärsi syvästä lamasta. Työttömiä oli paljon, moni velkaantui ja menetti uskonsa tulevaisuuteen. Kaikki eivät kuitenkaan luovuttaneet. **John Websterin** ohjaama dokumenttielokuva **Pölynimurikauppiaat** kuvaa kolmen sinnikkään suomalaisen ponnisteluja ammatissa, jossa moni ei jaksaisi. Muutama vuosi sitten Suomen Kuvalehti selvitti suomalaisten suhtautumista eri ammatteihin. Arvostetuimpien ammattien listalla vihoviimeiseksi jäi ovelta ovelle -myyjä.

Dokumenttielokuvan katsominen on erilaista kuin fiktion. Kaikki henkilöt ovat todellisia, joten monen mielestä samaistuminen on helpompaa. Dokkarit myös taltioivat ajankuvaa: on helppo ymmärtää, miltä Suomi näytti ja mitkä asiat olivat tärkeitä lähes neljännesvuosisata sitten.

Alla olevat tehtävät on tarkoitettu tehtäviksi elokuvan katsomisen jälkeen. Niitä on helppo muokata opettajan ja ryhmän toiveiden mukaan. Tehtävistä voi keskustella yhdessä ryhmän kanssa, mutta niitä voi tehdä myös yksin, pareittain tai ryhmissä. Monet tehtävät voi tehdä suullisesti tai kirjallisesti, ja ne sopivat myös koetehtäviksi.

HENKILÖT

Pölynimurikauppiaissa on kolme päähenkilöä. Lempeä Kimmo on työtön auton asentaja, joka kokeilee myyntityötä paremman puutteessa. Kristiina puolestaan on huippulahjakas myyjä, jonka taidot myös työnantaja huomaa. Puhelias Heimo taas kiertää Pohjois-Karjalan pikkupaikkakunnilla ja yrittää löytää hintavista pölynimureista kiinnostuneita. Lisäksi elokuva esittelee lukuisia asiakkaita.

- Kuka kolmesta päähenkilöstä herätti teissä eniten myönteisiä tuntemuksia?
- Kuka myyjistä oli ärsyttävempi? Miksi?
- Keneen myyjistä haluaisitte tutustua?
- Kristiina on kolmikosta menestynein. Mikä selittää hänen onnistumisensa?
- Kuka asiakkaista jäi parhaiten mieleen?
- Miten suhtautuisitte itse ovelle ilmestyvään pölynimurikauppiaaseen?

TUNTEITA VALKOKANKAALLA

Dokumenttielokuva voi herättää monenlaisia tunteita. Webster saa katsojan haluamaan, että pölynimurikauppiat onnistuisivat, mutta välillä hän vetää meidät mukaan myötähäpeään, kun joku toimii kyseenalaisella tavalla tai epäonnistuu surkeasti.

- Millaisia tunnetiloja päähenkilöt kokevat myyntimatkoillaan?
- Miltä torjutuksi tuleminen näkyy ja tuntuu esimerkiksi Kimmosta, jonka nenän edestä ovi suljetaan monta kertaa?
- Millaisia tunteita teissä heräsi elokuvaa katsoessa? Oliko dokumentti hauska vai vaivaannuttava?
- Toimivatko myyjät kaikissa tilanteissa oikein? Perustelkaa.
- Miksi myyjät olivat enimmäkseen niin positiivisia?
- Ohjaaja Webster on kertonut, että suomalaiset ovat erittäin luottavaisia. Kuvausryhmä kävi 20 kodissa, joista vain kaksi kielsi materiaalin käyttämisen lopullisessa elokuvassa. Päästäisittekö te dokumentaristin kotiinne?
- Jättääkö elokuva positiivisen vai negatiivisen jälkimaun?

EROJA

- Miten 1990-luvun Suomi poikkeaa 2010-luvun Suomesta?
- Osa myyjistä toimi kaupungeissa, osa maaseudulla. Vaikuttiko työ erilaiselta eri ympäristöissä?
- Oliko myyjien puhetavoissa eroja? Millaisia? Tunnistitteko esimerkiksi Heimon murteen?
- Millaisilla tavoilla eri asiakkaat suhtautuivat myyjiin?
- Elokuvassa myytiin kalliita pölynimureita. Millaiset tuotteet voisivat mennä kaupaksi nyt?

MINÄ, PÄÄHENKILÖ

Dokumentaristi pyytää päähenkilöitään paljastamaan jotain elämästään. Joskus dokumenteissa esiintyvät henkilöt eivät pidä kuvasta, jonka heistä välittyi. Mitä te haluaisitte kertoa itsestänne?

- Pohtikaa, mitä itse voisitte paljastaa muille. Tarkoitus ei ole tehdä erityisen suurta paljastusta, vaan kertoa jokin yksityiskohta omasta elämästä. Se voi olla vaikka villasukat jalassa nukkuminen kesät talvet tai se, että äitinne vie kerran viikossa astiat huoneestanne keittiöön.
- Kirjoittakaa paljastuksenne paperille ja lukekaa ne sitten ryhmässä. Voitte sopia yhdessä, ovatko tarinanne anonyymejä vai kirjoitatteko ne omalla nimellänne.
- Pohtikaa, kuinka paljastuksenne toimisi dokumentissa.
- Mitä se kertoo teistä? Miten sen voisi ilmaista katsojille?
- Miten uskoisitte katsoja tulkitsevan paljastustanne?

MÄÄRITELMIÄ

Etsikää määritelmät seuraaville elokuva-alan käsitteille joko yhdessä keskustelemalla tai etsimällä tietoa netistä ja kirjastosta.

- Dokumenttielokuva
- Fiktio eli näytelmäelokuva
- Lyhytelokuva
- Animaatioelokuva
- Mainoselokuva
- Traileri
- Lajityyppi
- Ensi-ilta
- Tekstitys
- Dubbaus
- Jatko-osa

AMMATTEJA

Suomessa tutkitaan eri ammattien arvostusta muutaman vuoden välein. Ovelta ovelle -kauppiaat ja puhelinmyyjät ovat usein jääneet viimeisiksi. Arvostetuimpia ammatteja taas ovat kirurgit ja muut lääkärit, opettajat, sairaanhoitajat, lastentarhanopettajat, tutkijat, yrittäjät ja poliisit. Voitte etsiä netistä tarkempia tietoja eri tiedotusvälineiden julkaisemista listoista.

- Pohtikaa yhdessä, miksi pölynimurikauppiaat ja puhelinmyyjät kuuluvat inhotuimpiin ammatteihin?
- Miksi lääkärit ovat kaikkein arvostetuimpia ammattilaisia?
- Mitä ammatteja arvostatte eniten?
- Mistä ammateista haaveilette? Onko niihin helppo vai vaikea päästä?

MYYMINEN

Dokumentin kolmikko kiertää ovelta ovelle ja yrittää myydä siivousvälineitä. He toistavat ulkoa opeteltuja myyntifraaseja ja yrittävät pitää yllä optimismia: ehkäpä jo seuraavan oven takana onnistaa.

Myyminen vaatii hyviä kielellisiä ja viestinnällisiä taitoja. Hyvä myyjä osaa puhua kiinnostavasti ja vangita kuuntelijan mielenkiinnon. ”Aivan ensimmäiseksi myyntimiehen on myytävä itsensä”, kauppiaden päällikkö muistuttaa elokuvan alussa.

- Harjoitelkaa myymistä pareittain.
- Miettikää ensin yhdessä, kuinka hyvä myyjä mielestänne käyttäytyy ja esiintyy. Voitte hyödyntää Pölynimurikauppiaat-elokuvan oppeja.
- Valitkaa myytäväksi jokin tuttu esine kuten kynä tai koululaukku.
- Miettikää sitten, miten tuotteen erinomaisuutta voisi perustella. Tuotteelle voi keksiä vaikka kuinka mielikuvituksellisia ominaisuuksia.
- Yrittäkää sitten myydä tuotteenne parillenne. Asiakas saa kysellä ja reagoida myyjän puheisiin.
- Pohtikaa lopuksi, kuinka onnistuitte. Oliko myyminen vaikeaa vai helppoa?

ESITTELY

Tehtävänä on esitellä muille jokin esine, palvelu tai vaikkapa paikka. Kyse on siis eräänlaisesta ohjatusta esitelmästä. Tehtävän voi tehdä yksin tai pareittain.

- Valitkaa ensin aihe, jonka haluatte esitellä.
- Pohtikaa sitten, mitkä asiat ovat oleellisia kuuntelijoiden kannalta. Etsikää tietoja ja tarkistakaa kaikki faktat.
- Miettikää seuraavaksi, miten aihetta voisi havainnollistaa. Kannattaisiko laittaa esine kiertämään luokkaan, vai riittäisikö pelkkä kuva? Olisiko Powerpoint-esitys hyvä apuväline vai voisiko faktoja kirjoittaa taululle?
- Millainen on hyvä esiintyjä? Onko katsekontakti tärkeää? Entä miten yleisölle kannattaa puhua?
- Pitäkää esitelmänne luokalle.
- Harjoitelkaa lopuksi myös positiivisen palautteen antamista kaikille esiintyjille.

TIETOJA WEBSTERISTÄ JA MUISTA TEKIJÖISTÄ

Helsingissä vuonna 1967 brittiläisille vanhemmille syntynyt John Webster on kuvannut suomalaista todellisuutta dokumenttielokuvien kautta. Esimerkiksi **Katastrofin aineksia** -elokuvassa (2008) hän yrittää elää perheensä kanssa vuoden ilman öljyä tai öljypohjaisia tuotteita ja samalla ylläpitää keskiluokkaisen espoolaisperheen elintaso. **Sukkien euroelämää** -elokuva (1999) taas on satiirinen dokumentaari europarlamentaarikko **Pertti Paasion** radiolähettimellä varustettujen sukkien matkasta läpi Europarlamentin.

- Mitä suomalaisia dokumentteja olette nähneet?
- Tutkikaan television ohjelmatiedoista, millaisia dokumentteja esitetään eri kanavilla.
- Tunnetteko nimeltä suomalaisia dokumentaristeja?
- Etsikää netistä tietoja John Websteristä tai muista suomalaisista dokumentintekijöistä. Voitte valita aiheeksi myös jonkin suomalaisen dokumenttielokuvan.

DOKUMENTTEJA SUOMESTA

Dokumentaristi eli dokumentin tekijä etsii aiheensa ympäröivästä todellisuudesta. Hän pohtii ensin, mistä teemasta kannattaisi tehdä elokuva. Sen jälkeen hän yleensä etsii henkilön tai muun kohteen, jonka kautta aihetta voisi lähestyä. Esimerkiksi John Webster kuvaa 1990-luvun alun lamaa pölynimurikauppiaiden kautta. Kuvaus- ja leikkausvaiheessa aiheen käsittely yleensä tarkentuu tai joskus jopa muuttuu.

Dokumenttielokuvaan sitoutuu paljon tietoa ihmisten arjesta ja asenteista.

- Pohtikaa pareittain tai pienissä ryhmissä, millaisista aiheista teidän mielestänne pitäisi tehdä dokumentteja juuri nyt. Ehdottakaa kolmea eri aihetta. Esitelkää aiheet muille ryhmille. Äänestäkää luokaltanne kolme kiinnostavinta elokuva-aihiota.
- Valitkaa yksi luokassa esitellyistä aiheista ja jatkakaa työstämistä ryhmissä. Tehkää suunnitelma dokumenttielokuvan toteuttamiseksi. Kuka sopisi päähenkilöksi? Perustuisiko dokumenttinne haastatteluille vai kuvaisitteko henkilöitä arjen tilanteissa? Mitä kaikkea kuvaisitte ja miltä dokumenttinne näyttäisi? Keitä haastattelisitte ja mitä kysyisitte? Käyttäisittekö kertojaa? Miltä elokuvanne kuulostaisi – olisiko siinä esimerkiksi musiikkia? Esitelkää suunnitelmanne kirjallisesti tai suullisesti.

ARKEA KUVAAMAAN

Kuvatkaa lyhyitä, 1–3 minuuttia kestäviä minidokumentteja tutussa ympäristössä, esimerkiksi koulussa. Kuvatkaa esimerkiksi koulun viihtyisimpiä paikkoja, asioita joita haluaisitte muuttaa tai opiskelijoiden välituntipuuhiia. Elokuvanne voi sisältää pelkästään kuvaa ja musiikkia tai se voi olla esimerkiksi lyhyt haastattelu. Myös video, jossa juontaja kertoo suoraan kameralle jännittävästä aiheesta, voi olla mielenkiintoinen. Katsokaa dokumentit luokassa tai postatkaa ne esimerkiksi YouTubeen. Mitä lyhytdokumentit kertovat koulustanne ja tekijöistä – eli teistä?

KUVATKAA OHJEET

Harjoitelkaa kuvaamista tekemällä ohjevideo jostakin itsellenne tutusta asiasta.

- Sopiva aihe voi liittyä vaikkapa johonkin arjen tilanteeseen, harrastukseen tai kouluun liittyvään asiaan. Esimerkiksi kuvataideluokan siveltimien puhdistaminen tai astianpesukoneen käyttäminen ovat sopivan suppeita aiheita.
- Tehkää ensin kuvakäsikirjoitus. Millaisten kuvien kautta ohjeenne välittyvät parhaiten? Käytättekö lähikuvia vai yleiskuvia?
- Millaisiin vaiheisiin ohjeet kannattaa jakaa?
- Onko videossanne kertojanääni, joka selventää ohjetta?
- Kaipaako ohjevideonne selventäviä tekstejä?
- Kuvatkaa videot esimerkiksi kännyköillä tai muilla käytettävissä olevilla laitteilla. Tehkää mahdollisimman huolellista työtä! Käyttäkää editointiohjelmaa, jos se on mahdollista.
- Jakakaa videot esimerkiksi netissä tai muulla sopivalla tavalla. Pohtikaa yhdessä, millaiset videot toimivat parhaiten.

Copyright IhmeFilmi ry 2017. Tämä on IhmeSuomi-hankeeseen kuuluva oppimateriaali. Käyttäminen, muokkaaminen ja kopiointi on sallittu IhmeFilmi ry:n kanssa järjestettyjen elokuvanäytösten ja -kurssien yhteydessä. Muuhun käyttöön on pyydettävä kirjallinen lupa IhmeFilmi ry:ltä. www.ihmefilmi.fi

IhmeSuomi-hankkeen tarkoituksena on kehittää suomalaisen elokuvan käyttämistä maahanmuuttajataustaisten nuorten opetuksessa yläkouluissa ja lukioissa. Hanke keskittyy suomalaisen kulttuurin ja suomen kielen oppimiseen, mutta samalla se tarjoaa mahdollisuuden muun muassa oman identiteetin pohtimiseen.

Tehtävät on laatinut Antti Pentikäinen.

